

УДК 159.924:159.923.2

Difficult life situations and psychological well-being of gifted senior pupils and students

Складна життєва ситуація і психологічний добробут обдарованих старшокласників і студентів

Oleksandr Muzyka

Candidate of Psychological Sciences, Professor, Head of the Laboratory

Олександр Музика

кандидат психологічних наук, професор, завідувач лабораторії

<https://orcid.org/0000-0001-9808-6727>

e-mail: ol.muzyka@psychology-naes-ua.institute

Laboratory of Psychology of Giftedness of G.S. Kostyuk Institute of Psychology of NAES of Ukraine. Ukraine, Kyiv, 01033, 2 Pankivska str.

Лабораторія психології обдарованості Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Україна, Київ, 01033, вул. Паньківська, 2.

Abstract

As a result of the Russo-Ukrainian war, differences in values between gifted individuals and their social environment have intensified, particularly in the areas of future planning and the development of their abilities. The complex life situation for gifted senior pupils and students is viewed as a combination of objective and subjective factors of self-development that hinder or prevent the realization of life projects, requiring their adjustment, a reassessment of personal values, and the mobilization of resources for the further development of giftedness.

Psychological well-being is examined from the perspective of the eudaimonic approach, as gifted senior pupils and students are oriented toward self-knowledge and the self-development of abilities within a long-term life perspective. It was found that the vast majority of participants exhibit an average level of psychological well-being. Higher scores are demonstrated on the “positive relationships” scale, which evidently

reflects tendencies toward establishing assertive interaction with a value-diverse environment and, simultaneously, mutual support in the context of the traumatic impacts of war. It was found that senior pupils and students who have achieved success in the development of their abilities exhibit higher levels of psychological well-being.

It has been established that the conditions for supporting the psychological well-being of gifted senior pupils and students include creating situations of success, establishing assertive interaction with the social environment, relationships of mutual aid and mutual support, and individual and group psychological interventions to address those components of well-being that score low.

Prospects for further research lie in establishing links between indicators of psychological well-being and assertiveness.

Keywords: difficult life situation; gifted senior pupils and students; personal self-development; psychological well-being.

Анотація

Унаслідок російсько-української війни загострилися ціннісні відмінності між обдарованими особами і соціальним оточенням передусім у сфері планування майбутнього і саморозвитку здібностей. Складна життєва ситуація для обдарованих учнів і студентів розглядається як сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників саморозвитку, що утруднюють чи унеможливають реалізацію життєвих проєктів, вимагають їх коригування, переоцінки особистісних цінностей і мобілізації ресурсів для дальшого розвитку обдарованості.

Психологічний добробут досліджується з позицій евдемонічного підходу, оскільки обдаровані старшокласники і студенти налаштовані на самопізнання і саморозвиток здібностей у довготривалій життєвій перспективі. Встановлено, що переважна більшість досліджуваних має середній рівень психологічного добробуту. Вищі показники демонструються за шкалою «позитивні стосунки», що, очевидно, є відображенням тенденцій до налагодження асертивної взаємодії з ціннісно відмінним оточенням і одночасно взаємопідтримки в ситуації

травмівних впливів війни. Виявлено, що вищими показниками психологічного добробуту вирізняються ті старшокласники і студенти, які мають досягнення у сфері розвитку здібностей.

З'ясовано, що умовами підтримки психологічного добробуту обдарованих старшокласників і студентів є створення ситуацій успіху, налагодження асертивної взаємодії з соціальним оточенням, стосунків взаємодопомоги і взаємопідтримки, індивідуальні та групові психологічні інтервенції для коригування тих складників добробуту, що мають низькі бали.

Перспективи дальших досліджень полягають у встановленні зв'язків показників психологічного добробуту та асертивності.

Ключові слова: обдаровані старшокласники і студенти; особистісний саморозвиток; психологічний добробут; складна життєва ситуація.

Вступ

Застосування поняття «складна життєва ситуація» для психологічного аналізу розвитку обдарованої особистості не є випадковим. Жодною мірою це не є спробою замаскувати чи згладити те, що українським учням і студентам доводиться розвивати свої здібності під час війни, нерідко під обстрілами і постійною загрозою для власного життя і життя близьких людей. Так, війна відноситься до чинників складної життєвої ситуації, але не лише вона. Важка хвороба обдарованої особи чи її близьких, матеріальні нестатки, неможливість вільного вибору місця проживання чи навчання – ці та інші чинники можуть негативно впливати на саморозвиток обдарованих учнів та студентів і робити їхню життєву ситуацію складною. Важливо те, що дослідження особливостей саморозвитку обдарованої особистості під час війни значною мірою можна екстраполювати на складні життєві ситуації, зумовлені іншими причинами.

Життєві проєкти обдарованих осіб мають певні особливості. Вони вибудовуються на основі тих здібностей, на розвиток яких витрачаються сили і час, і які в майбутньому мають принести плоди у вигляді життєвих і професійних

успіхів. Життєві проекти обдарованих, як правило, відзначаються реалістичністю, ціннісним ставленням до власних здібностей як до засобів досягнення успіху. Вони структуровані в часі. У близькій, середній і віддаленій життєвих перспективах ставляться реальні цілі та виокремлюються показники, які дозволяють контролювати їх досягнення (Музыка, 2020). Зрозуміло, що по мірі віддаленості, конкретизація цілей і життєвих завдань знижується, а варіативність зростає, але реалістичність залишається на високому рівні. Тобто йдеться не лише про мрії, а насамперед про життєві завдання і плани, запорукою здійснення яких є зусилля, спрямовані на саморозвиток здібностей у конкретній обраній сфері. Виняток становлять хіба що академічні здібності, які можуть розглядатися як базові для досягнення успіху, окрім наукової, у всіх інших сферах діяльності.

Складна життєва ситуація для обдарованих учнів і студентів – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників саморозвитку, які сприймаються як такі, що утруднюють чи унеможливають реалізацію життєвих проєктів, вимагають їх коригування, переоцінки особистісних цінностей і мобілізації ресурсів для дальшого розвитку обдарованості (Музыка, 2022). У складній життєвій ситуації, що виникла внаслідок російсько-української війни, загострюються ціннісні відмінності між обдарованими особами і соціальним оточенням передусім у сфері планування майбутнього і саморозвитку здібностей.

Людяма притаманна суб'єктна активність (Smulson & Meshcheriakov, 2021). Обдаровані вирізняються з-поміж інших людей розвинутою суб'єктністю, змістом і структурою особистісних цінностей. Основу їхньої ціннісної свідомості складають суб'єктні цінності – особливе поєднання релевантних для окремої життєвої ситуації високозначимих моральнісних і діяльнісних особистісних цінностей, що тісно корелюють між собою і утворюють внутрішню самодетермінувальну основу для регуляції діяльності і саморозвитку особистості (Музыка, 2018). Обдаровані мають вищий рівень ціннісної когнітивної

складності, вони використовують у рази більше конструктів для оцінки життєвої ситуації і прогнозування саморозвитку в ній, ніж пересічні люди. Вони цінують час і зусилля, витрачені на розвиток здібностей. Як правило, обдаровані не готові змінити напрямок розвитку своїх здібностей і розвивати інші у тій мірі, що й попередні. З одного боку, це ніби й знижує їх адаптивність у мінливих життєвих ситуаціях, а з іншого, – є запорукою цілеспрямованості у розвитку одних і тих самих здібностей до надвисоких рівнів, що і є насправді їхнім головним адаптаційним ресурсом.

Обдаровані люди, можливо більшою мірою, ніж інші, відповідають критеріям самодетермінованої особистості, що їх запропонували Ryan and Deci (2000a). Існує три вроджені основні психологічні потреби: *в автономії*, тобто можливість діяти у відповідності зі своїми внутрішніми цінностями, а не під тиском; *у компетентності*, яка пов'язана з розвитком здібностей, майстерністю і здатністю долати труднощі, та *у спорідненості* з іншими людьми, що проявляється у в щирих і глибоких стосунках з іншими взаємній турботі. Якщо соціальне оточення підтримує ці потреби, це сприяє психологічному добробуту, і, навпаки, ціннісні розбіжності з оточенням можуть призводити до зниження мотивації та добробуту (Ryan & Deci, 2000a, 2017; Bradshaw et al., 2026).

Ціннісна автономія обдарованих сприяє їхній самореалізації. Якщо люди мають можливість діяти автономно, вони частіше виявляють евдемонічні якості: схильність до реалізації внутрішніх цінностей та прагнення допомагати іншим. І навпаки, ціннісні розбіжності з оточенням змушують людей відмовлятися від власних особистісних цінностей і під тиском підлаштовуватися під вимоги ціннісного поля оточення (Weinstein & Ryan, 2010).

З огляду на особливості життєвих проєктів, психологічний добробут обдарованих учнів і студентів у складних життєвих ситуаціях, зокрема під час війни, продуктивно розглядати з позицій евдемонічного підходу. Протиставлення гедоністичного й евдемонічного способів життя йде від Аристотеля. Якщо гедонізм спрямований на переживання приємних емоцій і

почуття щастя «тут і тепер», то евдемонізм, як спосіб конструювання людиною власного життя, заснований на зовсім іншому підході. «Евдемонія вловила суть двох великих грецьких імперативів: по-перше, пізнати себе, і по-друге, стати тим, ким ти є. Останнє вимагає розпізнавання своїх унікальних талантів (даймона, який живе у кожному з нас), а потім роботи над їх втіленням у реальність» (Ryff, 2014, р. 11). Для обдарованих, які постійно докладають чималих зусиль для розвитку власних здібностей, переживають не лише успіхи, а й невдачі, психологічний добробут – це не одномоментний стан, а відчуття руху у напрямку реалізації власних життєвих проєктів, а, отже, й особистісної самореалізації. Добробут для них, як зазначають автори теорії самодетермінації, досягається через зусилля, які задовольняють базові потреби, навіть якщо в окремі моменти людина й не відчуває «радості» (Ryan & Deci, 2000b).

Із певними застереженнями можна припустити, що в цілому зміст ціннісних відмінностей між обдарованими особами і тими, які не мають спрямованості на розвиток екстраординарних здібностей, може бути описаний через опозицію гедоністичної та евдемонічної життєвих стратегій. І хоча обдаровані особи часто розвиваються не завдяки сприятливим обставинам, а всупереч несприятливим, все ж здатність протистояти останнім, очевидно, має межі, що за певних умов може призводити до інволюції обдарованості. Зниження показників психологічного добробуту може виявитися індикатором реакції обдарованих на деструктивні зміни в їхньому житті, свідчити про їхню готовність чи неготовність протистояти як зовнішнім обставинам і ситуації невизначеності майбутнього, так і впливам соціального оточення, яке схильне віддавати перевагу стратегіям виживання, а не саморозвитку. Очевидно, що структура психологічного добробуту обдарованих учнів і студентів відображає певні критичні точки, на які можуть спрямовуватися психологічні впливи з метою підтримки саморозвитку обдарованої особистості.

Мета статті: виявити особливості структури психологічного добробуту обдарованих учнів і студентів під час війни. Для досягнення мети передбачено

реалізувати такі **завдання**: 1) з'ясувати особливості та структуру психологічного добробуту обдарованих учнів і студентів під час війни; 2) виявити відмінності у психологічному добробуті старшокласників і студентів залежно від досягнень у сфері розвитку здібностей; 3) окреслити основні підходи до діагностування обдарованих осіб у складній життєвій ситуації, підвищення рівня їх психологічного добробуту і збереження спрямованості на саморозвиток.

Методика і вибірка дослідження

Для емпіричного дослідження було використано шкалу психологічного добробуту К. Рифф (Ryff, 1989). Методика, що сконструйована на евдемонічних засадах, дозволяє вимірювати шість складників та загальний індекс психологічного добробуту. Для поліпшення розуміння інтерпретації результатів наведемо теоретичну модель структури психологічного добробуту, запропоновану авторкою методики (див. табл. 1).

Таблиця 1. Виміри психологічного добробуту (за: Ryff, 2014)

Автономія	
Високий бал	Самовизначальний(а) та незалежний(а); здатний(а) протистояти соціальному тиску, що змушує думати та діяти певним чином; регулює поведінку зсередини; оцінює себе за особистими стандартами.
Низький бал	Орієнтується на очікування та оцінки інших; покладається на судження інших для прийняття важливих рішень; підкоряється соціальному тиску, щоб думати та діяти певним чином.
Управління ситуацією	
Високий бал	Має відчуття компетентності та ефективності в управлінні ситуацією; контролює складний спектр зовнішньої діяльності; ефективно використовує можливості ситуації; здатний(а) вибирати або створювати контексти, що відповідають особистим потребам та цінностям.
Низький бал	Має труднощі з управлінням повсякденними справами; відчуває себе нездатним(ою) змінити або покращити навколишній контекст; не усвідомлює можливостей ситуації; не має відчуття контролю над зовнішнім світом.
Особистісне зростання	
Високий бал	Має відчуття постійного розвитку; бачить, що зростає та вдосконалюється; відкритий(а) до нового досвіду; відчуває реалізацію свого потенціалу; бачить зміни на краще в собі та поведінці; орієнтований(а) на самопізнання та

	ефективність.
Низький бал	Має відчуття особистого застою; бракує відчуття покращення або розвитку з часом; відчуває нудьгу та байдужість до життя; відчуває нездатність розвивати нові погляди чи моделі поведінки.
Позитивні стосунки	
Високий бал	Має теплі, довірливі стосунки з іншими; турбується про добробут інших; здатний(а) до емпатії, прихильності та близьких стосунків; розуміє принципи взаємодії між людьми.
Низький бал	Має мало близьких, довірливих стосунків з іншими; важко бути теплим(ою), відкритим(ою), турбуватися про інших; ізольований(а) та розчарований(а) у міжособистісних стосунках; не бажає йти на компроміси для підтримки важливих зв'язків з іншими.
Цілі в житті	
Високий бал	Має цілі в житті та спрямований(а) на їх досягнення; відчуває, що теперішнє та минуле життя мають сенс; має переконання, які надають життю мети; має плани та життєві завдання.
Низький бал	Бракує відчуття сенсу в житті; має мало цілей чи завдань, бракує відчуття напрямку; не бачить сенсу в минулому житті; не має поглядів чи переконань, які надають життю сенсу.
Самоприйняття	
Високий бал	Має позитивне ставлення до себе; визнає та приймає різні аспекти себе, включаючи позитивні та негативні якості; позитивно ставиться до свого минулого.
Низький бал	Відчуває незадоволення собою; розчарований(а) тим, що сталося в минулому житті; непокоїться через певні особисті якості; бажає бути іншим(ою), ніж є насправді.

Хоча методика дозволяє визначати загальний показник психологічного добробуту, в емпіричних дослідженнях, як правило, аналізують внесок кожного з його складників, оскільки ці дані можуть бути використані для розуміння причин зниження чи підвищення рівня добробуту, а також для надання психологічної підтримки (Bahri, 2023; Bravo-Sanzana et al., 2025; Cash & Lin, 2022; Cortés-Rodríguez et al., 2023; Poirier et al., 2025; Samawi & Samawi, 2025; Serdiuk, 2021).

Для збору емпіричних даних було використано е-платформу «Обдарованість TEST ONLINE», яка дозволяє фільтрувати дані за віком, статтю, успішністю досліджуваних та наявністю у них досягнень у сфері розвитку здібностей (Muzyka et al., 2022).

У дослідженні, що проводилося нами у 2025 році, взяли участь старшокласники ліцеїв міст Дніпра, Житомира та Житомирської області (N=185), студенти одного з університетів міста Києва (N=108). Узагальнені емпіричні результати дослідження опубліковано у препринті (Muzyka et al., 2025).

Результати та обговорення

Аналіз узагальнених даних показує, що загалом показники психологічного добробуту студентів є вищими (ПД=328,46), ніж показники старшокласників (ПД=318,80). На діаграмі (див. рис. 1) показано, що середні показники всіх складників психологічного добробуту також вищі у студентів, у порівнянні зі старшокласниками.

Рисунок 1. Показники субшкал психологічного добробуту досліджуваних

Інтерпретувати ці розбіжності без додаткових досліджень доволі складно, але все ж можна зробити декілька припущень. Студенти вже зробили свій життєвий вибір, обравши майбутню професію і шлях реалізації своїх життєвих проєктів. Що стосується старшокласників, то, очевидно, хвилювання, пов'язані

з продовженням навчання, позначаються на психологічному добробуті. З іншого боку, старшокласники більшою мірою, ніж студенти, піддаються травмивним впливам війни та психологічним впливам соціального оточення, яке в умовах війни не налаштоване на проєктування розвитку здібностей на тривалі періоди. Це припущення підтверджується й тим, що індекс психологічного добробуту старшокласників одного з ліцеїв, що часто перебуває в зоні ракетних обстрілів, нижчий у порівнянні з іншими (ІПД=314,0). Якщо розглядати складники психологічного добробуту, то старшокласники цього ліцею демонструють значно нижчі значення за субшкалами ПС (позитивні стосунки) – М=53,67; Ав (автономія) – М=50,37; УС (управління ситуацією) – М=52,80.

Очевидно, показники добробуту старшокласників також залежать від психологічного мікроклімату в навчальному закладі і добробуту вчителів (Karakas & Thomas, 2026; Shvay et al., 2025).

Загалом переважна більшість досліджуваних продемонстрували середній рівень психологічного добробуту – 75,7% старшокласників та 66,7% студентів. Низький рівень лише у 0,5% старшокласників, а серед студентів таких немає (див. табл. 2).

Таблиця 2. Розподіл досліджуваних за рівнями психологічного добробуту

Субшкали	Старшокласники (N=185)			Студенти (N=108)		
	Рівні (у %)			Рівні (у %)		
	низький	середній	високий	низький	середній	високий
Позитивні стосунки (ПС)	0,54	83,6	16,0	-	76,3	23,7
Автономія (Ав)	1,08	92,7	5,8	-	92,7	7,3
Управління ситуацією (УС)	0,54	92,1	7,5	-	94,6	5,4
Особистісне зростання (ОЗ)	1,08	92,3	6,8	-	91,3	8,7
Цілі в житті (ЦЖ)	1,08	93,9	5,2	-	93,6	6,4
Самоприйняття (Са)	0,54	90,3	9,3	-	94,6	5,4
Індекс психологічного добробуту (ІПД)	0,5	75,7	23,8	-	66,7	33,3

Це можна інтерпретувати як позитивний вплив діяльності з розвитку здібностей, що орієнтує досліджуваних на реалізацію життєвих проєктів і певною мірою відволікає від травмівних впливів війни. З іншого боку, показники психологічного добробуту динамічні і можуть знижуватися під впливом травмівних чинників і впливів соціального оточення.

Високий рівень за субшкалою ПС (позитивні стосунки) виявлено у 16,0% старшокласників і 23,7% студентів, що загалом відображає тенденцію під час війни шукати підтримки в найближчого оточення. Важливо наскільки ціннісно спорідненим є це оточення, підтримує воно спрямованість старшокласників і студентів на розвиток обдарованості чи, навпаки, орієнтує їх на виживання «тут і тепер».

Загалом високий рівень психологічного добробуту показали 23,8 % старшокласників та 33,3 % студентів, що, очевидно, засвідчує їхній життєвий вибір і намагання реалізувати свої життєві проєкти попри всю складність життєвої ситуації.

Хоча досліджувані старшокласники і студенти проходили процедури психологічного відбору, одним із найзначиміших критеріїв ідентифікації обдарованої особистості є досягнення у сфері розвитку здібностей. Порівняння показників психологічного добробуту студентів, які мають і які не мають досягнень, дозволить перевірити припущення про евдемонію обдарованих, їх ціннісну автономію і спрямованість на саморозвиток та особистісне зростання, реалізацію життєвих проєктів навіть у складній життєвій ситуації, зумовленій війною.

Результати дослідження, представлені на діаграмах (див. рис. 2), переконливо показують, що старшокласники і студенти, які мають досягнення, тобто ті, які вже стали на шлях розвитку обдарованості, мають вищі показники психологічного добробуту. Загальний індекс психологічного добробуту старшокласників, які мають досягнення – 332,91; а тих, які особливих досягнень не мають – 313,51. Така ж тенденція спостерігається і в студентів: ІПД студентів,

які мають досягнення – 334,36; значно нижчі показники демонструють студенти, які особливих досягнень не мають – 325,59.

Рисунок 2. Індекси і показники субшкाल психологічного добробуту старшокласників і студентів залежно від досягнень

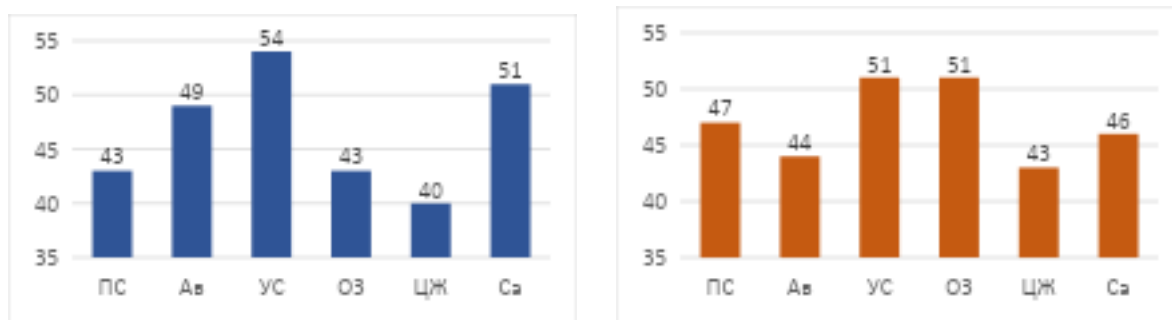
Подібне співвідношення показників спостерігається і щодо складників психологічного добробуту. Виняток становить лише субшкала ЦЖ (цілі в житті), за якою старшокласники з досягненнями показали нижчі значення. Ймовірно, це може бути проявом переоцінки цінностей обдарованими старшокласниками під впливом соціального оточення і початок процесу інволюції обдарованості. І через різницю у віці, і через те, що на відміну від студентів вони ще повністю не визначилися з вибором професії, обдаровані старшокласники більшою мірою піддаються впливам ціннісно відмінного оточення. Власне, це ж можна віднести й до тих старшокласників і студентів, які не мають значних досягнень у сфері розвитку здібностей.

Високі показники, які демонструють старшокласники і студенти за субшкалою ПС (позитивні стосунки), є підставою для додаткових досліджень. По-перше, це може відображати загальну тенденцію до пошуку підтримки у близьких, друзів і захисту від стресових впливів війни. По-друге, спрямованість на спілкування може бути проявом вікового розвитку. І по-третє, позитивні стосунки можуть бути в центрі уваги обдарованих як спосіб зберегти ціннісну

автономію. У цьому зв'язку вони перетинаються з поняттям асертивних стосунків.

Дослідження обдарованих на великих вибірках мають на меті встановлення загальних тенденцій. Однак розвиток кожного із обдарованих старшокласників чи студентів – це дуже індивідуальний процес, що в кожному окремому випадку має свої проблемні моменти, які потребують індивідуального психологічного підходу. На діаграмах (див. рис. 3) показано структуру психологічного добробуту старшокласника Х. (ліворуч) і студента С. (праворуч).

Рисунок 3. Показники субшкाल психологічного добробуту старшокласника і студента, які потребують підтримки

Обоє досліджуваних мають досягнення у сфері розвитку здібностей, але ПД, який становить 280 і 282 відповідно, засвідчує тенденцію до зниження рівня психологічного добробуту. Обоє мають низькі показники за шкалою ЦЖ (цілі в житті) й очевидно потребують ціннісної підтримки. Але у першому випадку варто звернути увагу на розвиток позитивних стосунків і зосередитися на особистісному зростанні, а в другому – вирішувати проблеми, пов'язані з ціннісною автономією і самоприйняттям. Можна очікувати, що ці точкові психологічні впливи стимулюватимуть до розвитку всю систему, на якій оснований психологічний добробут, підтримуватимуть спрямованість на розвиток обдарованості у складній життєвій ситуації.

Висновки

Психологічний добробут обдарованих старшокласників і студентів аналізується з позицій евдемонічного підходу. З'ясовано, що 23,8% старшокласників і 33,3% студентів мають високі показники психологічного добробуту. Переважна більшість досліджуваних – 75,7% старшокласників і 66,7% студентів – мають середні показники. З-поміж структурних складників вищі значення мають показники за шкалою «позитивні стосунки». Це відображає загальну тенденцію під час війни шукати підтримку серед рідних і близьких людей. Низькі значення за шкалою «цілі в житті» можуть засвідчувати тенденцію до переоцінки цінностей та інволюції обдарованості.

Встановлено, що старшокласники і студенти, які мають визнані досягнення у сфері розвитку здібностей, вирізняються й вищими показниками психологічного добробуту, як загальними, так і за всіма субшкалами. Це можна інтерпретувати як ознаку збереження спрямованості на розвиток обдарованості у складній життєвій ситуації.

Окреслено умови підтримки обдарованих старшокласників і студентів: індивідуальний підхід і коригувальні впливи щодо окремих складників психологічного благополуччя, що мають найнижчі показники.

Перспективи дальших досліджень полягають у встановленні зв'язків показників психологічного добробуту та асертивності.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Інструменти ШІ не використовувалися під час написання статті.

References

Bahri, N. (2023). The Psychological Well-Being of Male and Female Students in Tunisia Using the Ryff Scales of Psychological Well-Being. *International Journal of Social Science Research and Review*, 6(6), 397-404. <https://doi.org/10.47814/ijssrr.v6i6.1150>

Bradshaw, E. L., DeHaan, C. R., Neufeld, A., Diaz-Castillo, S., & Ryan, R. M.

(2026). A self-determination theory approach to the social determinants of health and psychological wellbeing. *Psychology, Health & Medicine*, 1-17.
<https://doi.org/10.1080/13548506.2026.2636307>

Bravo-Sanzana, M., Terán-Mendoza, O., Miranda, R., Oriol, X., Varela, J., & Mieres-Chacaltana, M. (2025). Assessing Psychological Well-Being Among Adolescents: A New Multidimensional Instrument for Chilean School Students. *Sustainability*, 17(21), 9482. <https://doi.org/10.3390/su17219482>

Cash, T. N., & Lin, T.-J. (2022). Psychological Well-Being of Intellectually and Academically Gifted Students in Self-Contained and Pull-Out Gifted Programs. *Gifted Child Quarterly*, 66(3), 188-207. <https://doi.org/10.1177/00169862211032987>

Cortés-Rodríguez, M., Galindo-Villardón, P., Sánchez-Barba, M., Jarauta-Bragulat, E., & Urchaga-Litago, J. D. (2023). Analysis of Psychological Well-Being from a Compositional Data Analysis Perspective: A New Approach. *Behavioral Sciences*, 13(11), 926. <https://doi.org/10.3390/bs13110926>

Karakaş Mısır, S., & Thomas, M. (2026). Gifted but Misunderstood? An Interpretive Systematic Review of Gifted Education Policy, Practice, and Socio-Emotional Experience in England. *Journal of Intelligence*, 14(3), 34. <https://doi.org/10.3390/jintelligence14030034>

Muzyka, O. L. (Ed.). (2018). Sotsialna vzaiemodiia i tsinnosti obdarovanoi osobystosti: metodychnyi posibnyk [Social interaction and values of a gifted individual]. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 222 s. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714644/> [in Ukrainian].

Muzyka, O. L. (Ed.). (2020). Aksiogenez obdarovanoi osobystosti v osvithomu prostori: monohrafiia [Axiogenesis of a gifted individual in the educational space]. Kyiv: Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Vydavnychy Dim «Slovo», 160 s. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723153/> [in Ukrainian].

Muzyka, O. L., Muzyka, O. O., Nykonchuk, N. O., Chekryzhova, M. M. (2025). Asertyvnist yak chynnyk samorozvytku obdarovanykh uchniv i studentiv u skladnykh zhyttievnykh sytuatsiiakh: materialy empirychnykh doslidzhen: prepynt [Assertiveness

as a factor in the self-development of gifted students in difficult life situations]. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 53 s. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747703/> [in Ukrainian].

Muzyka, O. L. (2022). Tsinnisna pidtrymka samoidentychnosti obdarovanoi osobystosti v osvitnomu prostori [Value-based support for the self-identity of a gifted individual in the educational space]. *Proiektuvannia rozvytku ta psykholohopedahohichnoho suprovodu obdarovanoi osobystosti: v umovakh voiennoho stanu: materialy nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 23-25 chervnia 2022 r.). Kyiv: Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy, 219-231. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731446/> [in Ukrainian].

Muzyka, O. L., Muzyka, O. O., & Osnadchuk, Y. O. (2022). Development of e-platform for psychological online testing of gifted senior pupils and students. *Information Technologies and Learning Tools*, 89 (3), 162-177. <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.4700>

Poirier, J., Brault-Labbé, A., & Brassard, A. (2025). Living With the Gift of Giftedness: An Exploratory Study on the Well-Being of Intellectually Gifted Adults. *Gift Child Q.*, 23, 69(4), 367-385. <https://doi.org/10.1177/00169862251347293>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000a). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000b). The Darker and Brighter Sides of Human Existence: Basic Psychological Needs as a Unifying Concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319-338. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_03

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. *The Guilford Press*. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>

Ryff, C.D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-1081.

Ryff, C.D. (2014) Psychological well-being revisited: advances in the science and practice of eudaimonia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 83(1), 10-28. <https://doi.org/10.1159/000353263>

Samawi, F. soud, & Samawi, T. (2025). Understanding the Psychological Well-being of International Students in Higher Education Institutions during Global Uncertainties. *Athens Journal of Education*, 12(2), 307-320. <https://doi.org/10.30958/aje.12-2-7>

Serdiuk, L. Z. (2021). Vnutrishni resursy psykholohichnoho blahopoluchchia osobystosti [Internal resources of psychological well-being of an individual]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia*, 2-3 (23), 91-99. <https://doi.org/10.31108/2.2021.2.23.10> [in Ukrainian].

Shvay, R., Petrovska, I., Kushka, B., Sydorovych, O., & Mys'kiv, I. (2025). The relationship between teachers' psychological well-being, coping strategies and intolerance of uncertainty: a comparative study in poland and ukraine. *European J. of Educational Research*, 14(3), 1031-1045. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.14.3.1031>

Smulson, M. L., & Meshcheriakov, D. S. (2021). Sub'iekt i subiektnist u zarubizhnii psykholohii: niuansy terminolohii ta perekladu [Subject and subjectness in foreign psychology: nuances of terminology and translation]. *Tekhnolohii rozvytku intelektu*, T.5, 1 (29). <https://doi.org/10.31108/3.2021.5.1.9> [in Ukrainian].

Weinstein, N., & Ryan, R. M. (2010). When helping helps: Autonomous motivation for prosocial behavior and its influence on well-being for the helper and recipient. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 222-244.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Авторське право (c) 2026 Муzyка Oleksandr Муzyка Олександр Леонідович
Отримано: 16.03.2026

Відрецензовано: 28.04.2026

Опубліковано: 20.05.2026

DOI: <https://doi.org/10.31108/3.2026.10.1.12>